

MONEDĂ AUSTRIACĂ DIN ANUL 1825 CONTRAMARCATĂ CU STEMA MOLDOVEI ȘI A ȚĂRII ROMÂNEȘTI

de MARIA COJOCĂRESCU

În prima jumătate a sec. al XIX-lea, în Principatele române circulau peste 80 de specii monetare¹. Până la crearea sistemului monetar național în anul 1867, circulația bănească se caracteriza prin existența unei mulțimi de monede străine. Pe piața internă a celor două țări românești prețurile mărfurilor, socotelile erau făcute cu ajutorul leului de calcul², dar plata efectivă se făcea cu monede de proveniență diversă, din care mai cunoscute erau monedele de aur: napoleonul francez (20 de franci), lira; printre monedele de argint erau: 5 franci (Franța) și piesa de 50 copeici (Rusia), sfașticul (piesa de 20 kreuzer), rubla și creițarul (Austria), precum și talerul statelor germane³.

În rândul celor de mai sus se află și moneda care face obiectul lucrării de față. Ea este din argint, în valoare de 20 kreuzer, emisă în anul 1825 de Francisc I, împărat al Austriei.

Prin Regulamentul Organic din anul 1831, sfașticul devine etalon de argint⁴, fapt ce dovedește intensă lui folosire în circulația bănească a celor două țări române.

Măsurile înscrise în Regulamentul Organic privind circulația bănească au urmărit stăvilirea haosului monetar existent în prima jumătate a sec. al XIX-lea, dar au avut și efecte contrare. Neexistând o monedă reală proprie pe piață care să poată înlocui pe cele străine, ci numai una de calcul, leul, încercările făcute de Regulamentul Organic de a pune ordine nu au dus la rezultatul dorit.

În anul 1844, Departamentul din Lăuntru trimite o adresă Visteriei în care scrie de "neajunsurile pe care le provoacă lipsa paralelor mărunte"⁵. Visteria dispune a se trimite la Sibiu 3 000 sfaștici pentru a fi schimbați pe sferturi de firfirici⁶. Dar negustorii turci, chiar și austrieci, aduceau în Principatele române în locul monedelor bune monede mărunte depreciate, care măreau și mai mult haosul monetar existent. De aceea, în anul 1857, caimacamul Alex. Dimitrie Ghica hotărăște ca: "crăițarii care nu umblă în Austria să li se scadă prețul de la patru parale la trei parale și o lescaie... , iar crăițarii cei noi de 4 parale și care nu au curs și în statul Austriei să mibă aici cursul lor de astăzi tot de 4 parale"⁷.

Haosul monetar era provocat nu numai de cursul diferit de pe piață al monedelor străine față de cel oficial, dar însuși cursul oficial nu era uniform între județe sau între cele două Principate române. Unificarea cursurilor oficiale ale monedelor se face în anul 1865⁸. Prin legea din 22 aprilie/4 mai 1867 ia ființă noul sistem monetar național, leul căpătând o bază reală și deschizându-se o nouă etapă în evoluția circulației monetare din România.

Moneda ce face obiectul studiului⁷ prezintă urme de circulație intensă, fiind și perforată, probabil pentru a fi purtată ca podoabă.

Cercetarea mai amănunțită a acestei monede a fost determinată de existența unei contramărci pe aversul ei, chiar pe chipul împăratului Francisc I. Contramărca, deosebit de vizibilă cu ochiul liber, reprezintă stemele celor două Principate române în scuturi ovale, accolată unite printr-o coroană princiară. În primul scut este reprezentat capul de bour cu steaua între coarne, iar în al doilea acvila în zbor cu cruce în cioc.

Înclinăm să credem că această contramărca, întinsă pentru prima dată pe o monedă din aceasta, a fost înscrisă pe sfântul austriac în perioada acțiunilor pentru înăptuirea Unirii celor două Principate, în anii când se foloseau așa-zisele "steme de anticipație", pe sigiliile sau medalii.

Enumerăm printre acestea medalia primei reprezentări a operei "Norma" din anul 1838¹⁰, medalia primei Camere a deputaților români din anul 1859¹¹, precum și sigiliile aparținând Consiliului de Miniștri al Principatelor Unite, Serviciului iluminatului capitalei, cel al culerii de negru din București¹² etc.

Asemănarea cea mai apropiată o constatăm comparând această stemă cu aceea de pe proiectul piesei de aur de 20^{români} din anul 1860. Cele două scuturi ovale, care au reprezentat capul de bour și acvila, de pe aversul proiectului monedei de aur, sînt unite în șartea de jos¹³, pe cînd în stema contramărcii de pe moneda austriacă scuturile sînt unite în partea de sus.

Stema Principatelor Unite, preconizată și discutată mai înainte, în mod oficial a fost aprobată abia în februarie 1861, fără să i se indice culorile¹⁴.

După unirea politică și administrativă a celor două Principate române din ianuarie 1862, se semnalează folosirea stemei cu scut unic, despicat, purtînd în primul cîmp acvila, iar în al doilea capul de bour. Această stemă se oficializează în 19 martie 1863, cînd se renunță la reprezentarea separată, în ecusoane accolată, a simbolurilor celor două Principate¹⁵.

Am enumerat principalele etape de evoluție și stabilire a stemei Principatelor Unite, pentru a amîni ipoteza că acea contramărca de pe moneda austriacă din anul 1825, reprezentînd stemele celor două Principate române, a putut fi făcută numai în perioada luptei pentru Unirea Principatelor.

Prin legea din 19 martie 1863, acvila din stema Principatelor române ocupă locul principal, iar în contramărca monedei austriece capul de bour ocupă acest loc, ceea ce arată că ea a fost făcută înainte de elaborarea acestei legi.

Contramarcarea cu stema Principatelor Unite făcută pe sfântul folosit intens în circulația bănească putea însemna și o încercare mascată de monedă națională în perioada în care, imediat după actul Unirii, se discuta problema emiterii acesteia în Comisia centrală de la Focșani

Din anul 1860 se cunosc proiectele pieselor de 20 "români", 5 "români" și 10 centime, desenate de către numismatul francez Adrien de Longpérier de la Cabinetul de Medalii al Bibliotecii Naționale din Paris¹⁶. În anul 1860 s-au bătut probe din bronz în valoare de 5 parale, iar din anul 1864 sînt cunoscute probe monetare din bronz de 5 sutimi¹⁷.

Contramarca de pe moneda austriacă nu credem să fi fost făcută după anul 1860, cînd stema de pe probele monetare de mai sus este reprezentată (în afara piesei de aur de 20 "români"), printr-un singur scut despicat, avînd deasupra coroana princiară.

Este posibil ca această contramarcă să fie făcută în Moldova deoarece capul de bour se află în primul cîmp, fiind cunoscut faptul că din anul 1859 Bucureștii, "inima României", după cum spunea M. Kogălniceanu, se impune drept capitală și a adoptat stema compusă din acvilă și bour.

Moneda fiind perforată, a fost contramarcată cu stema celor două Principate române, pentru a fi purtată probabil de un unionist sau a fost dăruită unei persoane aflată în rîndurile celor ce luptau pentru înfăptuirea Unirii Principatelor Române.

Indiferent de motivul adevărat al contramarcării sfanțicului emis în anul 1825 (o încercare de emisie a monedei naționale, însemn pentru cei ce luptau pentru înfăptuirea Unirii, simbol al Unirii Principatelor Române), ea rămîne una din dovezile de autonomie înscrisă pe o monedă în condițiile suzeranității turcești și a opoziției manifestate de marile puteri la dezvoltarea firească a Principatelor române.

Pl.I.-Moneda de 20 kreuzer emisă în anul 1825 de Francisc I, împăratul Austriei.

- 1 G.ZANE, Economia de schimb în Principatele Unite, București, p.104; COSTIN C.KIRIȚESCU, Sistemul bănesc al leului și cursorii lui, vol.I, București, 1964, p.134.
- 2 Cercetarea circulației leului ca monedă de calcul a făcut obiectul crârii publicate de M.COJOCĂRESCU în: București. Materiale istorie și muzeografie, vol.VIII, 1971, p.253-259.
- 3 COSTIN C.KIRIȚESCU, op.cit., vol.I, p.126.
- 4 Ibidem; sfanțicul valora 2 lei și 10 parale.
- 5 I.COJOCARU, Documente privind economia Țării Românești, 1850, nr.629. Documentul se referă la situația existentă la Ploiești dar situația era similară și în celelalte județe, cf.doc. nr. 609.
- 6 Ibidem, nr.629.
- 7 Arh.St.Buc., Fond Vistierie, dos.1821/1857, p.152.
- 8 COSTIN C.KIRIȚESCU, op.cit., vol.I, p.142. Incercări de unificarea care a cursurilor oficiale ale monedelor din cele două Principate române se fac în anul 1831 (Regulamentul Organic) și în anul 1832 (Bibl. Acad.R.S.R., mas, 1033, p.141).
- 9 Sfanțicul ne-a fost încredințat pentru cercetare de colecționarii lui închinat Alevra Alexandru, căruia îi aducem și pe această cale mulțumirile noastre.
- 10 CNA, 8. 1920, p.55.
- 11 MMB, nr.inv.78382.
- 12 MMB, nr.inv.107734, 10248 și 97399.
- 13 COSTIN C.KIRIȚESCU, op.cit., vol.I, pl.XII/1.
- 14 CONST.MOISIL, Stema României, București, 1931, p.16.
- 15 Col. P.V.NĂSTUREL, Stema României, București, 1892, p.134.
- 16 OCT.ILIESCU, Moneda în România, București, 1970, p.54.
- 17 Ibidem, p.55; C.STIRBU, La circulation monétaire pendant le règne de Al.I.Cuza, în "Revue Roumaine d'Histoire", tom.XVI, nr.3, 1971, p.533-549.

**UNE MONNAIE AUTRICHIENNE DE 1825 CONTREMARQUÉE
AVEC LES ARMOIRIES DE MOLDAVIE ET DE VALACHIE.**

Résumé

L'auteur en présentant certains aspects de la circulation monétaire dans les Principautés dans la première moitié du XIXe siècle présente aussi une monnaie de 20 kreutzers émise en 1825 par François Ier, empereur d'Autriche. L'investigation plus détaillée de cette

naie a été déterminée par l'existence d'une contremarque au droit, sur le visage même de l'empereur. La contremarque représente les armoiries des deux Principautés en des écus ovales, accolés, unis par une couronne princière. L'auteur suppose que celles-ci aient été faites en Moldavie puisque la tête d'aurochs se trouvait au premier champ, dans cette période où on actionnait pour la réalisation de l'Union des deux Principautés, quand on faisait usage des ainsi nommées "armoiries d'anticipation" sur les sceaux et les médailles.

En énumérant les principales étapes d'évolution des armoiries des Principautés Unies, l'auteur émet l'hypothèse que la dite contremarque ait été faite jusqu'en 1860 et suppose que la monnaie ait appartenu à une personne qui luttait pour la réalisation de l'Union des deux Principautés.